

well as in the domestic situation in the rich countries.

The international stable world I am referring to is the one established after the Second World War based on the supremacy of the United States in all fields, political and economical. The whole world outside the Soviet bloc had to rely on American power, and due to a major effort by the Truman administration the United States actively faced and shouldered this responsibility.

Based on the political consensus expressed in the Atlantic Charter the countries in Western Europe willingly let the U.S. become the *primus inter pares* in the so-called free world. On this basis a political-economic system embracing security, economic, monetary, trade and development policies was based. Due to the overall political stability of this world it was feasible to reach viable solutions to many problems through a functional approach.

However, in all fields the functionalists have surpassed the boundaries of this world, either due to political blindness or to technological efficiency. The United States cannot and will not carry the burden any more.

The only successor which can be found to the role of responsible political leadership is the Atlantic Alliance or the US-EC relationship, to use a more modern term.

Finn Gundelach expressed the same view quite explicitly, but in my opinion he did not go far enough into the problem by saying that "if the system does not work... it must be subscribed to lack of political will".

How it will be possible to establish the political consensus, on the basis of which a political will can be exercised, is hard to see. Henry Kissinger made a strong plea for

it already in April 1973, but in vain. The failure of this attempt – the reason for which can be found on both sides of the Ocean – is in my opinion the main reason for the severe economic instability, which the world has suffered during the last three years.

Nord-Syd dialogen og de internationale energiproblemer

Gunnar Riberholdt:

I. *Nord-Syd dialogen: Et nyt internationalt forum.* Siden februar arbejdes der i de fire kommissioner, der udgør de egentlige arbejdsorganer under Konferencen om Internationalt Økonomisk Samarbejde, i daglig tale kaldet Nord-Syd dialogen eller dialogen mellem industrilande og udviklingslande.

I konferencen, der åbnedes på minister-niveau i december 1975, deltager 27 lande, heraf 19 udviklingslande og 8 industrilande. Udviklingslande-gruppen omfatter et jævnt fordelt udvalg af de vigtigste udviklingslande i Asien, Afrika og Latinamerika. Blandt de 19 lande er der 7 olieeksporterende lande, Algeriet, Indonesien, Iran, Irak, Nigeria, Saudi Arabien og Venezuela, medens de øvrige er olieforbrugende lande, Argentina, Brasilien, Cameroun, Indien, Jamaica, Jugoslavien, Mexico, Pakistan, Peru, Zaïre, Zambia og Ægypten. Det er interessant, at Jugoslavien har opnået en af de asiatiske pladser, medens der i øvrigt ikke deltager østlande. Af de 8 industrilandepladser indehaves den ene af EF, og Danmark deltager

således i kraft af sit medlemskab i EF's delegation. De øvrige industrilande er USA, Japan, Australien, Canada, Sverige, Schweiz og Spanien.

De fire kommissioner har hver 15 medlemmer, valgt blandt Konferencens deltagerlande, 10 udviklingslande og 5 industrilande. EF deltager, ligesom USA og Japan, i alle fire kommissioner. Kommissionerne skal i hvert fald arbejde i et år, og Konferencen skal dernæst påny samles på ministerniveau omkring årsskiftet 1976-77. Det er selvsagt umuligt på forhånd at sige, hvor langt man er kommet i arbejdet til den tid, men det mest sandsynlige er, at arbejdet vil blive fortsat i 1977.

De fire kommissioner har hver sit emneområde: Energi, råvarer, udvikling og finansielle spørgsmål. De skal søge at nå frem til forslag til konkrete samarbejdsarrangementer, som derefter forelægges Konferencen, der kun kan træffe beslutninger, såfremt intet deltagerland går imod.

Påbegyndelsen af Nord-Syd dialogen må bl. a. ses på baggrund af, at den store gruppe af udviklingslande med stigende styrke har fundet FN's arbejdsform utilstrækkelig. Halvtredserne og tresserne prægedes af dekolonialiseringen. Tidligere kolonier opnåede i stort tal selvstændighed og blev frie medlemmer af det internationale samfund med taleret og stemmeret. Den blotte selvstændiggørelse løste imidlertid på ingen måde udviklingslandenes grundlæggende problemer.

Det kan derfor ikke overraske, at udviklingslandenes første store samlede indsats i begyndelsen af halvfjerdserne rettede sig mod det internationale samfunds største strukturproblem: den økonomiske og sociale ulighed mellem den højtudviklede og den

underudviklede del af verden. Udviklingslandene formulerede med stigende styrke en række krav til afhjælpning af denne ulighed, som efterhånden samledes i en omfattende strategi: kravet om en ny økonomisk verdensorden.

Regionalt samarbejde mellem udviklingslandene kan ikke bidrage afgørende til en løsning på dette problem. Udviklingslandene må nødvendigvis have industrilandene i tale, hvilket de i første omgang ganske naturligt forsøgte i FN og dets særorganisationer, hvor begge grupper af lande er medlemmer. Her havde de mange nye lande skaffet udviklingslandegruppen flertal, og udviklingslandene kunne derfor uanset industrilandenenes holdning gennemtrumfe resolutioner efter deres eget hoved. Det førte blot ingen vegne, så længe industrilandene gik imod resolutionerne, idet industrilandene ikke var bundne af dem.

På FN's 7. særlige samling i september 1975 indtraf imidlertid tegn på en klimændring i forholdet mellem de to grupper af lande. Industrilandene og udviklingslandene nåede til enighed om en bredt anlagt resolution, der peger i retning af fremskridt på en række af de områder, der interesserer udviklingslandene.

Opgaven består herefter i at søge at udmønte FN-resolutionens intentioner i bindende aftaler med præcise forpligtelser. FN er ikke et egnet forum hertil, idet sådanne aftaler kræver enstemmighed mellem deltagerlandene.

Det er her Nord-Syd dialogen kommer ind i billedet. Tanken om en sådan dialog var oprindeligt blevet luftet forsigtigt fra Saudi-Arabiens side og var i efteråret 1974 blevet fremført som et formelt forslag af Frankrigs præsident. Et forgæves forsøg på

at få den lanceret blev gjort på det forberedende møde i april 1975 i Paris, men efter FN's 7. særlige samling syntes tiden moden, og på et nyt forberedende møde i oktober besluttedes det at åbne Konferencen i december 1975.

Vanskelighederne med at få dialogen igang på et tidligere tidspunkt skyldtes uoverensstemmelser mellem industrilandene og udviklingslandene om, hvilke emner der skulle behandles under dialogen. Industrilandenets opfattelse var stærkt præget af den afgørende nye faktor i verdensøkonomien, energikrisen, der begyndte sent i 1973. De olieproducerende lande viste gennem forsyningsindskrænkninger og fire-femdobling af oliepriserne, at de var i stand til at beherske det internationale oliemarked efter forgodt-befindende, fordi industrilandene på baggrund af den rigelige strøm af billig olie havde undladt at føre en fremsynet energipolitik. Energifikrisen og den derpå følgende økonomiske krise med faldende vækst og stigende arbejdsløshed var i industrilandenets øjne det altoverskyggende problem, der måtte sættes på dagsordenen.

Udviklingslandene så anderledes på det. De havde i årevis fremført deres krav over for industrilandene, uden at dette havde ført til meget andet end en strøm af resolutions-tekster. Skulle der skabes et nyt forum, indrettet på egentlige forhandlinger, måtte deres krav sættes på dagsordenen. Der skal ikke redegøres nærmere for indholdet af disse krav her. Hovedformålet er en mere ligelig global ressourcefordeling, som tilstræbes fremmet gennem en lang række foranstaltninger:

På råvareområdet: Organisering af markederne, sikring af købekraften af udviklingslandenes eksportindtægter gennem indekse-

ring af priserne, større udviklingsandel i forarbejdningen og markedsføringen, oprettelse af producentsammenslutninger med henblik på at forbedre udviklingslandenes bytteforhold o.s.v.

På udviklingsområdet: Told- og handelspolitiske præferentielle foranstaltninger til fordel for udviklingslandene for at forbedre deres bytteforhold, støtte til industrialiseringen i udviklingslandene for at diversificere deres økonomi, overførsel af teknologi til udviklingslandene, udvikling af landbrugsproduktionen i udviklingslandene, udvikling af infrastrukturen, forøgelse af den direkte u-landsbistand o.s.v.

På det finansielle område: Særlig støtte til afhjælpning af udviklingslandenes betalingsbalanceproblemer og lettelse af deres eksisterende gældsbyrde, forøgelse af og kontrol med direkte investeringer i udviklingslandene, indeksering af de olieeksporterende landes aktiver i industrilandene, større indflydelse for udviklingslandene på det monetære område, varetagelse af udviklingslandenes interesser under den internationale valutareform o.s.v.

Industrilandene svarede med rette, at alle disse problemer gennem lang tid var blevet behandlet og fortsat behandlede i en række internationale fora, FN, UNCTAD, GATT, IMF, IBRD, UNIDO, o.s.v.

Udviklingslandene stod imidlertid fast på kravet om at inddrage disse spørgsmål i dialogen, og resultatet blev oprettelsen af 2.-4. kommission, som skal arbejde parallelt med 1. kommission om energispørgsmål.

Medens energispørgsmål ikke behandles i noget andet globalt forum, opstår der for råvarer, udvikling og finanser et organisatorisk problem på grund af dobbeltdækningen i dialogen og de andre fora. Der findes

intet patentsvar på, hvorledes dette problem kan løses. Det mest konstruktive svar, der kan gives, er formentlig, at man i dialogen bør koncentrere sig om at søge at nå til reel enighed mellem det begrænsede antal deltagerlande om visse praktiske foranstaltninger. Lykkes det, skal man nok derefter finde det bedste forum for den formelle gennemførelse; lykkes det ikke, er det næppe sandsynligt, at den væsentligt større landekreds i de traditionelle internationale fora vil have bedre held med sig.

II. *De internationale energiproblemer.* De olieproducerende landes ensidige indskrænkning af forsyningerne og fire-femdobling af oliepriserne omkring årsskiftet 1973-74 viste med al ønskelig tydelighed, at de olieforbrugende industrilande havde bragt sig i en uholdbar situation energipolitisk set. Deres voksende afhængighed af importeret olie til dækning af deres samlede energibehov havde medført en uacceptabel høj grad af sårbarhed og dermed en trussel mod den økonomiske stabilitet i industrilandene.

Det videre forløb er velkendt. 1974 bragte store underskud på industrilandenets betalingsbalancer, kraftig inflation, fald i den økonomiske vækst og arbejdsløshed af et omfang, der ikke var set siden 30'erne. I 1975 lykkedes det gruppen af industrilande som helhed at genetablere ligevægt på betalingsbalancen over for omverdenen, men på bekostning af et fortsat reduceret niveau for den økonomiske aktivitet.

De olieforbrugende udviklingslande blev endnu hårdere ramt. Deres svage økonomiske og samfundsmæssige struktur var langt dårligere rustet til at absorbere det chok, som olieprisstigningerne medførte, hvortil kom, at de samtidig ramtes af svigtende af-

sætningsmuligheder på industrilandenets markeder som følge af recessionen i disse lande. Uanset de alvorlige virkninger for de olieforbrugende udviklingslande er det hidtil lykkedes de olieproducerende lande at fastholde et solidarisk forhold inden for hele u-landegruppen gennem en fælles opbakning bag kravet om gennemførelsen af en ny økonomisk verdensorden. De olieproducerende lande fastholder enhedspriser på olie, uanset om den afsættes til udviklingslande eller industrilande. Olieproducentlande har iværksat støtte til en del olieforbrugende udviklingslande, men denne støtte er ikke af et sådant omfang, at den kan opveje de skadelige virkninger for de olieforbrugende udviklingslande. De olieforbrugende udviklingslande står således fortsat med store betalingsbalanceunderskud, som de ikke har nogen reel mulighed for at bringe ud af verden.

I løbet af 1974 og 1975 arbejdede industrilandene på flere fronter for at råde bod på den uholdbare situation på energiområdet. Dette skete for det første gennem etablering af et omfattende samarbejde mellem industrilandene og for det andet gennem bestræbelser på at iværksætte en konstruktiv dialog med producentlandene og de olieforbrugende udviklingslande.

Samarbejdet mellem industrilandene gav sig især udslag i oprettelsen af Det Internationale Energi Agentur (IEA) inden for OECD's rammer. Industrilandene tog i første omgang fat på de kortsigtede problemer, idet de etablerede to sikkerhedsnet: De vedtog for det første inden for IEA et sæt kriseforanstaltninger, herunder et fordelingsystem, som automatisk træder i kraft i tilfælde af en ny forsyningskrise. For det andet etablerede de inden for OECD en finansiel

støttefond med henblik på at afhjælpe likviditetskriser i industrilandene som følge af olieprisstigninger.

Disse sikkerhedsnet er selvsagt kun kortfristede hjælpeforanstaltninger i en nødsituation; deres vigtigste funktion vil formentlig vise sig at være præventiv, idet deres blotte eksistens bidrager til, at en forsyningskrise eller en likviditetskrise ikke opstår.

De bidrager imidlertid ikke til en mere langsigtet løsning af industrilandenenes fundamentale problem, sårbarheden som følge af den store afhængighed af importeret olie. Den næste og væsentligt vanskeligere opgave for industrilandene var derfor at gennemføre et program for langsigtet energisamarbejde, der på effektiv måde kan reducere industrilandenenes afhængighed af importeret olie og dermed etablere en bedre balance på det internationale energimarked. Efter langvarige forhandlinger inden for IEA vedtog industrilandene i januar 1976 et sådant program, hvor der især sættes ind på tre felter.

For det første opstilles der mål for energibesparelser, der såvel på kortere som på længere sigt skal reducere væksten i industrilandenenes energiforbrug og dermed svække efterspørgslen efter importeret olie.

For det andet gennemføres der en række foranstaltninger til fremme af udviklingen af alternative energikilder (olie, gas, kul og elektricitet) med henblik på at forøge industrilandenenes eget udbud af energi, som på mellemlangt sigt kan træde i stedet for importeret olie.

For det tredje gennemføres der et omfattende program for forskning og udvikling af nye energikilder, som på langt sigt kan afløse de energikilder, der arbejdes med i dag.

Det er især udformningen af foranstalt-

ninger til fremme af produktionen af alternativ energi, som har givet anledning til diskussion. Valget har her stået mellem at sikre den fremtidige produktion over priserne, således at det er forbrugerne, der bærer den eventuelle byrde, eller gennem subsidie- og garantiordninger, således at det er det offentlige, der i givet fald bærer omkostningerne. Resultatet er blevet et kombineret system, hvor man op til et vist niveau, nemlig 7 dollars f.o.b. pr. tønde olie anvender prissikring (den såkaldte Minimum Safe-guard Price, MSP), medens sikring over dette niveau skal ske gennem andre foranstaltninger, der kan variere for de forskellige energiformer og -projekter.

Da alle EF-landene bortset fra Frankrig deltager i IEA, er der hermed skabt et væsentligt udgangspunkt for EF's kommende drøftelser om en fælles energipolitik til fremme af udviklingen af alternative energikilder. I kraft af det eksisterende EF-samarbejdes indre struktur, bør EF kunne gå længere end IEA, især med hensyn til fælles foranstaltninger til sikring af investeringer over MSP-niveauet.

På baggrund af det ovenforomtalte samarbejde mellem industrilandene går disse lande nu ind i dialogen med producentlandene og de olieforbrugende udviklingslande. Da dialogen befinder sig i sin indledende fase, er det vanskeligt at sige noget præcist om, hvad den vil føre frem til.

Dialogen har på energiområdet taget udgangspunkt i en analyse af den nuværende situation og en prognose af den fremtidige udvikling på energiområdet. På denne baggrund vil dialogen nok især samle sig om to hovedområder.

For det første vil både producentlande og forbrugerlande have en interesse i at un-

dersøge mulighederne for et samarbejde mellem landegrupperne vedrørende visse af de emner, der dækkes af industrilanden langsigtede energisamarbejde, herunder især udvikling af alternative energikilder og forskning i nye energikilder med henblik på at aflaste udnyttelsen af producentlandenes utømmelige olieklæder, således at disse kan få en længere levetid, end det ellers ville være tilfældet. Her skulle der være muligheder for et konstruktivt samarbejde, f. eks. i form af trekantarrangementer, hvor man kombinerer de nuværende producentlandes kapital med industrilanden tekniske know-how i bestræbelser på at forøge energiproduktionen i de olieforbrugende udviklingslande.

For det andet må det forudses, at man under dialogen før eller siden giver sig i kast med det centrale emne: mængder og priser for olieforbruget. Før i tiden forhandlede de internationale olieselskaber mængder og priser med producentlandene. Energikrisen gjorde en ende herpå, og i dag fastsætter producentlandenes myndigheder ensidigt produktionsmængder og leveringspriser. Forbrugerlandene har på kort sigt ikke store muligheder for at få væsentlig direkte indflydelse på disse beslutninger. Spørgsmålet er, hvorledes der på længere sigt kan etableres en bedre balance, således at forbrugerlandene ikke for stedse skal være underkastet ensidige beslutninger om mængder og priser fra producentlandenes side.

Et beslutsomt gennemført langsigtet energisamarbejde mellem forbrugerlandene af det ovenfor omtalte indhold vil kunne bidrage til en ændring af udbuds- og efterspørgselsforholdene på det internationale energimarked, som tjener det nævnte formål. Endvidere må man under dialogen se, om der er basis for at etablere arrangementer mel-

lem producent- og forbrugerlande, som kan føre i retning af mere stabile og ordnede forhold på det internationale energimarked.

Etableringen af nord-syd dialogens energikommission er under alle omstændigheder et interessant forsøg, fordi den udgør et forum for multilaterale drøftelser om energiproblemerne, som ikke hidtil er blevet behandlet i de eksisterende internationale fora. Man skal ikke forvente hurtige iøjnefaldende resultater, men det er vigtigt, at man her for alvor får undersøgt mulighederne for at etablere brede, varige samarbejdsrelationer mellem producentlande, industrilande og olieforbrugende udviklingslande.

Ole Karup Pedersen :

Først vil jeg gerne pege på en begrænsning i selve den måde, som vi her behandler hele konferencens tema - International økonomisk stabilitet - på. Som det fremgår allerede af Niels Thygesens oplæg, har vi inddelt verden i 3 store regioner: OECD-landene, OPEC-landene og de ikke-olieproducerende udviklingslande. På den måde udelukker vi - hvad Niels Thygesen også selv gør opmærksom på - alle de lande, der skiftevis kaldes socialistiske, overgangssamfund eller lande med ikke-markedsdirigeret økonomi. Der kan godt argumenteres for det rimelige heri, men derved har vi truffet det valg at anskue den markedsdirigerede internationale økonomi som et lukket system, inden for hvilket der formodes at kunne opnås stabilitet uden påvirkning fra eller af den ikke-markedsdirigerede del af verden. Ud fra en overvejelse af de politiske aspekter i spørgsmålet om international økonomisk stabilitet kan dette ikke anses for særlig hensigtsmæssigt, idet det er en rimelig formod-